13/01/2021

Μεσοπαντήτισσα: Η ξενιτεμένη στη Βενετία Παναγία του Χάνδακα

/ Ορθόδοξες Προβολές

13 Ιανουαρίου, μια μεγάλη γιορτή για τους Ορθόδοξους Χριστιανούς, αυτή της Παναγίας της Μεσοπαντήτισσας, που λατρεύτηκε στην Candia ή στον Χάνδακα για πολλούς αιώνες μέχρι και την περίοδο της Τουρκοκρατίας και ας είχε ξενιτευτεί η εικόνας της μακριά από την πόλη που τιμήθηκε όσο πουθενά μέχρι τότε…

Λένε πως πήρε το όνομα της επειδή τη γιόρταζαν στο μεσοδιάστημα από τις γιορτές των Χριστουγέννων ως την Υπαπαντή (2 Φεβρουαρίου).

Σύμφωνα με μία δεύτερη εκδοχή όμως η εικόνα της Παναγίας φέρεται να λειτούργησε ως εγγυήτρια ανάμεσα στις δύο “μπάντες”, δηλαδή τους Κρητικούς και τους Ενετούς, και από εκεί να προήλθε η επωνυμία “Μεσοπαντήτισσα”.

Μια παράδοση θέλει τούτη την εικόνα, τη ξενιτεμένη, της Παναγιάς της Μεσσοπαντήτισσας να ήρθε στην Κρήτη τον καιρό της Εικονομαχίας από τους πιστούς για να τη σώσουν από το μένος των Εικονομάχων. Την έφτιαξαν λένε αγιογράφοι, ίσως ο ίδιος ο Ευαγγελιστής Λουκάς, και στη συνέχεια βρέθηκε στην Κωνσταντινούπολη, όμως κανείς δεν είναι σίγουρος για τουτη δω την καταγωγή της.

Μια άλλη ιστορία λέει πως ήταν κειμήλιο του Μητροπολιτικού Ναού του Αγίου

Τίτου της Γόρτυνας και πως την έσωσαν οι κάτοικοι μαζί με την Κάρα του Αγίου Τίτου πάνω στις κορυφές της Ίδης όταν ήρθαν στο νησί οι Σαρακηνοί στα 825 μ.Χ.

Η πιο τεκμηριωμένη απόδειξη είναι πως ήταν στην Κρήτη στο β’ μισό του 14ου αιώνα που οι Κρήτες ορκίστηκαν πίστη και αφοσίωσση στη Γαληνοτάτη Δημοκρατία της Βενετίας μπροστά στην εικόνα της. Από τότε κοσμούσε τον ιερό Ναό του Αγίου Τίτου του Χάνδακα κι εκεί έμεινε ως τον Αύγουστο περίπου του 1669 που φυγαδεύτηκε μαζί με την κάρα και άλλα κειμήλια της πόλης από τους Ενετούς για να σωθούν από τα χέρια των Τούρκων.

Ο Francisco Morossini την φόρτωσε μαζί με χίλιους δυο “θησαυρούς” στα πέντε πλοία που ξεκίνησαν ένα πρωί από το λιμάνι του Χάνδακα για να καταφέρουν να φτάσουν μόνο τα τρία στον προορισμό τους έχοντας μέσα την πολύτιμη εικόνα της Παναγιάς, της αιώνιας Μάνας που κρατά αγκαλιά τον Γιο της.

Από τότε αν και τοποθετήθηκε αρχικά στον Ναό του Αγίου Μάρκου με ειδικό διάταγμα της Γερουσίας μεταφέρθηκε και βρίσκεται οριστικά στον Ναό της Santa Maria Della Salute (Παναγία της Υγείας) στο Μεγάλο Κανάλι της Βενετιάς.

Για το χτίσιμο της εκκλησίας που είναι αφιερωμένη στην Παναγία της Υγείας λένε πως ευθύνεται η μεγάλη επιδημία της πανούκλας το καλοκαίρι του 1630 και που κράτησε μέχρι το 1631 και που σκότωσε σχεδόν το ένα τρίτο του πληθυσμού της Βενετίας.

Στην πόλη 46.000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους, ενώ στη λιμνοθάλασσα ο αριθμός ήταν πολύ μεγαλύτερος, περίπου 94.000. Άρχισαν οι προσευχές και οι λιτανείες και πίστεψαν πως μόνο η Παναγία κατάφερε να ανακόψει το θανατικό.

Η Ενετική Γερουσία στις 22 Οκτωβρίου 1630, αποφάσισε ότι μια νέα εκκλησία θα κατασκευαστεί στην Παναγία που θεωρήθηκε προστάτιδα της Βενετίας. Αποφασίστηκε, επίσης, ότι η Γερουσία θα επισκέπτεται την εκκλησία κάθε χρόνο στις 21 Νοεμβρίου αφού θα ήταν αφιερωμένη στη γιορτή των Εισοδίων της Θεοτόκου και η ονομασία της θα ήταν Festa Della Madonna della Salute.

Αυτό περιελάμβανε διέλευση από το Μεγάλο Κανάλι σε ειδικά κατασκευασμένη πλωτή γέφυρα και εξακολουθεί να είναι σημαντικό γεγονός στη Βενετία ακόμα και ως τις μέρες μας. Σ’ αυτό το ναό σε περίοπτη θέση τοποθετήθηκε η εικόνα της Παναγίας Μεσοπαντήτισσας ανάμεσα σε εικόνες μεγάλων ζωγράφων.

Η ιστορία της εικόνας στα χρόνια των Ενετών στην Candia είναι λίγο πολύ γνωστή. Μια άλλη παράδοση θέλει την Παναγία να μεσολαβεί στη σύναψη ειρήνης ανάμεσα στους δύο λαούς και εξαιτίας αυτού του γεγονότος να παίρνει την προσωνυμία Μεσοπαντήτισσα.

Λατρεύονταν από τους Χριστιανούς σχεδόν καθημερινά από το 1379 και κάθε Τρίτη σύμφωνα με μια παλιά συνήθεια γινόταν λιτανεία στις γειτονιές και τα σοκάκια της πόλης για να ευλογήσει τα σπίτια και τις εργασίες των ανθρώπων.

Ήταν επικαλυμμένη με χρυσά και ασημένια φύλλα και στολισμένη με πολύτιμα πετράδια και κατά την περιφορά της την ακολουθούσαν πάρα πολλές γυναίκες ξυπόλητες εκπληρώνοντας έτσι τάματα. Οι πιστοί προσέφεραν ελεημοσύνες.

Ο Γερμανός περιηγητής Wolfgand Stockman, όταν είχε επισκεφτεί την Κρήτη στα 1606, γράφει στα ταξιδιωτικά του κείμενα πως χάρη στις θαυματουργικές ιδιότητες της εικόνας όταν στο νησί υπήρχε μεγάλο πρόβλημα λειψυδρίας με δεήσεις και προσευχές σ’ αυτήν πάντα ερχόταν η πολυπόθητη βροχή.

Οι καθολικοί πάλι, γράφει, πίστευαν και λάτρευαν την εικόνα όπως φαίνεται και από μια επιστολή του Δούκα της Κρήτης στα τέλη του 16ου αιώνα, που ο ανώτατος αξιωματούχος ενημέρωνε τον Δόγγη της Βενετίας πως η Παναγιά είχε κάνει το θαύμα της και είχε θεραπεύσει έναν ανάπηρο στρατιώτη από το Μιλάνο.

Ο περίφημος Κρητικός Τζάνε Μπουνιάλης γράφει στον έμμετρο κρητικό του πόλεμο:

“Και τη Μεσοπαντήτισσα όλοι παρακαλούσα,

την Τρίτη που τη βγάνασι μ’ ευλάβεια κλουθούσα,

κ’ ελέγασι: “Παρθένα μου, τώρα βοήθησέ μας,

κι άγωμε ομπρός εις το Χριστό, συχώρεση έπαρέ μας”.

Λιτανεία γινόταν επίσης κατά την ημέρα κάποιας μεγάλης γιορτής. Η Εικόνα ήταν ένα σύμβολο ομόνοιας και συμφιλίωσης ανάμεσα σε Λατίνους και Κρητικούς για αυτό και σ' αυτές τις λιτανείες ήταν ακολουθούμενη και από Ορθόδοξους και από Καθολικούς. Η περιφορά της συνεχίστηκε και στη διάρκεια της πολιορκίας του Χάνδακα από τους Οθωμανούς. Σ' εκείνη προσεύχονταν οι κάτοικοι του Χάνδακα για να τους βοηθήσει ν' αντέξου, όπως περιγράφει χαρακτηριστικά ο Μπουνιάλης:

"Δέομαι με τα δάκρυα, Θεέ, απάκουσέ με

εις τ' άδικο που μ' εύρηκε τόσους καιρούς και χρόνους

κι έχω πληγές εις την καρδιά αμέτρητες και πόνους..

Κ εσύ, ω υπερθαύμαστη κυρία Μαριάμ μου,

ξελύτρωσέ με τη φτωχή, Μεσοπαντίτισσά μου".

Η Χρύσα Μαλτέζου σε έρευνα και κείμενό της, γράφει πως την περίοδο του Κρητικού Πολέμου η περιφορά της εικόνας γινόταν δύο φορές την εβδομάδα κάθε Τρίτη και Σάββατο.

Επίσης, με απόφαση της Τοπικής Διοίκησης του νησιού στα 1539 είχε παραχωρηθεί, χωρίς να διευκρινίζονται οι λόγοι, στους κατοίκους του χωριού Αμπρούσα που βρισκόταν στα περίχωρα του Χάνδακα να έχουν μόνο αυτοί το προνόμιο και δικαίωμα να σηκώνουν την εικόνα της για την περιφορά της. Στο διάστημα της θητείας τους οι οκτώ χωρικοί που επιλέγονταν είχαν απαλλαχθεί από κάθε είδους αγγαρεία.

Μάλιστα, αναφέρει, πως υπάρχουν ακόμα και ονόματα στα αρχεία που διασώθηκαν αυτών που μετέφεραν την θαυματουργή εικόνα και πως πολλοί από αυτούς παραμονές της Τούρκικης ολοκληρωτικής κατάκτησης του Χάνδακα λόγω τρομερού πανικού αλλαξοπίστησαν, πέρασαν στο άλλο στρατόπεδο κι ας ήταν εκλεγμένοι χωρικοί που υποβάσταζαν την εικόνα.

Από τις ελεημοσύνες που μαζεύονταν κατά τη διάρκεια της λιτανείας μαζεύονταν αρκετά μεγάλα χρηματικά ποσά και χαρακτηριστική είναι η αναφορά σε ένα γεγονός του 1659 που ο θησαυροφύλακας του ναού του Αγίου Τίτου που διαχειριζόταν όλα τα χρήματα, έδωσε κατόπιν εντολή του αρχιεπισκόπου Giovanni Querini, 100 ρεάλια σαν δάνειο στον Γενικό προνοητή Barbaro.

Η σύνδεση του Αγίου Τίτου με την εικόνα της Μεσοπαντήτισσας φαίνεται από το

λάβαρο του Francisco Morossini με τις παραστάσεις που εικονίζονται πάνω του και που σήμερα φυλάσσεται στου Μουσείο Correr της Βενετίας. Τις παραμονές του μισεμού της εικόνας και λίγο πριν την οριστική παράδοση του Χάνδακα στους Τούρκους ο Μπουνιάλης γράφει:

“Άδειασαν το Τριμάρτυρο και τ’ άλλα όλα εκείνα

και το Χριστό του Κεφαλά, κι Αγιάν Αικατερίνα.

Το Άγιον Αίμα πιάνουσι τότες και κασελιάζου,

και τη Μεσοπαντήτισσα και λείψαν φυλάσσου.

τους Άγιους Δέκα να χαλούν, κι όσες εικόνες ήτο

τρίγυρα εκεί στην εκκλησά που λέγαν Άγιο Τίτο.”

Σήμερα πια στην πόλη του Ηρακλείου η εικόνα της Παναγίας της Μεσοπαντήτισσας υπάρχει μόνο σε αντίγραφα. Δύο βρίσκονται στην εκκλησία του Αγίου Τίτου και ένα στο μικρό του παρεκκλήσι που ειναι αφιερωμένο στη μνήμη της. Βρίσκεται στην οδό Κόσμων και Θησέως και κτίστηκε το 2006 με δαπάνη Χαρίτωνος και Μαλβίνας Παπαδάκη. Γιορτάζεται κάθε χρόνο στις 13 Ιανουαρίου… σαν σήμερα!

πηγή: neakriti.gr